

Új média, új szerkesztők és a sajtószabadság alapjoga

KOLTAY ANDRÁS

*Pázmány Péter Katolikus Egyetem
koltay.andras@jak.ppke.hu*

Kulcsszavak: sajtószabadság, keresőmotorok, internethozzáférés-szolgáltatók, OTT-szolgáltatások

A sajtószabadság fogalma korunkban változás elé néz, azon új szereplőknek köszönhetően, akik aktív részesei lettek az egyes tartalmak közönséghez való eljuttatásának. Jelen tanulmány azt a kérdést vizsgálja, hogy indokolt-e a médiaszabadság fogalmát újragondolni ezen új szereplőkre tekintettel. A jövő európai (uniós és tagállami) médiaszabályozásának az lesz az egyik fő feladata, hogy valóban egyenlő feltételeket teremtsen az Európában elérhető médiaszolgáltatások (és egyéb médiapiaci értékláncbéli szereplők) számára, illetve meghatározza a szabályozás egyes szintjeit, amelyek az egyes szolgáltatás-típusokhoz kapcsolódnak. A sajtószabadsággal kapcsolatos „érdekelti körbe” több, új típusú szolgáltatás nyújtója is belépett, akiknek – ha ragaszkodunk korábbi elveinkhez a média demokratikus feladataival kapcsolatban – a jogok biztosításán túl kötelezettségeket is elő lehet írni.

1. Bevezetés

A médiaszabadság fogalma a modern európai filozófiai és a jogi gondolkodásban folyamatosan formálódik. Eredetileg, a 18-19. században nem feltétlenül jelentett többet, mint az állam előzetes beavatkozásának kizárását, egyúttal a megjelenés utáni, utólagos felelősségre vonás megengedését, de a huszadik századra, a tömegmédiában ez a szűk meghatározás már nem volt tartható. Amikor elismerést nyert az egyes jogrendszerekben azon gondolat, miszerint a médiának alapvető fontosságú feladatai vannak a demokratikus nyilvánosságban, ebből a felfogásból a médiaszabadság fogalmát is érintő következtetéseket kellett az egyes államokban levonni.

A fogalom korunkban is változás elé néz, azon új szereplőknek köszönhetően, akik aktív részesei lettek az egyes tartalmak közönséghez való eljuttatásának. Jelen tanulmány azt a kérdést vizsgálja, hogy indokolt-e a médiaszabadság fogalmát újragondolni ezen új szereplőkre tekintettel.

2. Az egyre zsúfoltabb média-ökoszisztéma

A technika fejlődésével azonban újabb szereplők vonatkozásában is felmerülhet, hogy a sajtószabadság jogosultjai legyenek. A média „ökoszisztémájába” olyan szereplők is beletartoznak, akik hatással vannak a tartalom „felhasználóhoz” való eljutására. Vajon ők is a sajtószabadság alanyai lennének (illetve ezzel együtt a jog által meghatározott kötelezettségek kötelezettjei)? A korábban megismertekhez képest újabb és újabb szereplőkkel is számolni kell a médiapiaci értékláncban. Mindez elsősorban az online elérhető szolgáltatások elterjedését követően észlelhető jelenség.

Ezek a szereplők végezhetnek valamiféle sajátos, tartalom-előállítás nélküli „szerkesztést” (tartalom-aggregátorok, keresőmotorok, közösségi médiumok, internet-szolgáltatók, felhasználói kommentelést lehetővé tevő weboldalak tartalom-szolgáltatói), vagy végezhetnek a mainstream médiába átszivárgó tartalom-előállítást, a „hagyományos” szerkesztői felelősség nélkül (user generated content, kommentek), illetve eljuttathatnak audiovizuális tartalmakat a nézőkhöz a korábitól gyökeresen eltérő módon (over-the-top szolgáltatások, többképernyős tartalomterjesztés stb.) és így tovább. Nem egyértelmű, hogy ezek közül melyikük tekinthető a sajtószabadság alanyának, illetve a vele járó kötelezettségek legalábbis némelyikéért felelősnek.

Ma már világos, hogy nem csupán a médiatartalom előállítója szerkeszt, és nem csupán az állít elő médiate tartalmat, akinek hivatásánál fogva ez feladata. A tartalom-aggregátorok, applikáció készítő, okosplatform- és operációsrendszer-üzemeltetők, valamint az internethozzáférés-szolgáltatók maguk is a sajtószabadság alanyai, amennyiben rendelkeznek „szerkesztői felelősséggel”. Ezek az új közvetítők pedig egyre nagyobb számban és különféle módokon vannak jelen az olvasó/néző és a média között, és egyre inkább befolyásolni, torzítani tudják az információ áramlását a közlő és befogadó között.

Mindennek ellenére nem indokolt ezeket azonos (jogi) megítélés alá vonni a média „hagyományos” szereplőivel, azaz a sajtószabadság alanyaival. Tevékenységük ugyanis abban a lényeges sajátosságban eltér, hogy a közvetítők nem állítanak elő tartalmat, hanem a mások által előállított tartalmak közönséghez való eljuttatásában segédkeznek. Mivel azonban ebbéli tevékenységük mégis lehet egyfajta „szerkesztés”, – hiszen az eljuttatott tartalmak körét képesek meghatározni, vagy legalábbis befolyásolni –, a sajtószabadság pozitív jellegéből le-

vezethető egyes kötelezettségek rájuk is kiterjedhetnek, illetve a közérdek védelmében rájuk is kiterjesztendők.

A műsorterjesztők esetében már régóta létezik ilyesfajta jogi kötelezettség (must-carry); a jövőben elő lehet majd írni a – hozzáférést célzó – kötelezettségeket, például az okosplatformok üzemeltetőire, szabályozás alá kerülhetnek a keresőmotorok és az internethozzáférés-szolgáltatók. Ettől még e közvetítők nem lesznek a sajtószabadság „teljes jogú” alanyai és így nem terjeszthetők ki rájuk teljes egészében az azzal járó kötelezettségek sem (pl. a válaszadási jognak való megfelelés), de egyfajta, sajátos, „korlátozott hatókörű” sajtószabadság (vagy azzal rokon részjogosultságok) jogosultjaiként fognak megjelenni.

3. Új szerkesztők és új médiaszolgáltatók

3.1. Over-the-top szolgáltatások és okosplatformok

Over-the-top (OTT) médiaszolgáltatásnak minősülnek azon médiaszolgáltatások (audiovizuális tartalmak), amelyekhez a felhasználó a nyílt interneten fér hozzá, és amelynek a szolgáltatója nem felel a jelátvitelért, a felhasználó internet-hozzáférési szolgáltatója független az OTT szolgáltatótól. Az OTT szolgáltatások köre nem korlátozódik a médiaszolgáltatásra, azonban a más típusú – például beszéd- és üzenet- – szolgáltatásokkal nem foglalkozunk. Az OTT tehát nem egy szolgáltatás, hanem egy mód a felhasználóhoz/közönséghez való eljutásra. Ezen új típusú szolgáltatás kínálhat lineáris és lekérhető tartalmakat is, illetve az egyes szolgáltatók oldalainak össze is gyűjthetik a különböző médiaszolgáltatások tartalmait, illetve gyárthatnak saját tartalmakat is.¹

Az OTT médiaszolgáltatások számos olyan jogi kérdést is felvetnek, amelyek összefüggésben állnak a sajtószabadság eddig tárgyalt meghatározásával.² Először is kérdés, hogy e szolgáltatások a jelenleg rendelkezésre álló jogi szabályozásban minek (médiaszolgáltatásnak, műsorterjesztésnek vagy elektronikus hírközlési szolgáltatásnak, esetleg egyiknek sem) minősülnek. Az egyénileg letölthető tartalmakat közzétevő OTT szolgáltatók feltehetően lekérhető médiaszolgáltatásnak minősülnek, a más médiaszolgáltatók műsorát „élőben” továbbító (streamelő) OTT szolgáltatások pedig feltehetően egyiknek sem. E bizonytalanságból ered a kétség a körül, hogy milyen szabályozási terhek vannak.

További kérdés, hogy mit lehet tenni az európai médiapiacokon erőteljesen kopogtató, illetve jelen lévő amerikai OTT szolgáltatókkal szemben, van-e arra esély, hogy

ha a nemzeti médiaszabályozást nem is, de legalább az audiovizuális szolgáltatásokról szóló (AVMS) EU-irányelv előírásait tiszteletben tartásuk? (Amennyiben letelepedettnek számítanak bármely uniós tagállamban, úgy természetesen igen, de a többi tagállam sajátos szabályozása alapvetően ez esetben sem kötelezi őket.)

További fontos kérdések találhatók a hozzáféréssel kapcsolatosan. A digitális tartalomterjesztés ökosztémájában egyre fontosabb szerepet töltenek be a médiatartalom fogyasztásra használt okoskészülékek menüje, „alkalmazás-környezete.” Ezen menürendszer, alkalmazás-környezetek üzemeltetői egy – a műsorterjesztőhöz hasonlítható – szerkesztői tevékenységet látnak el, meghatározzák, hogy mely szolgáltatók (nem csak média) alkalmazása (App) kerülhet fel a menübe és milyen helyen. (Így sérülhet az egyenlő hozzáférés, illetve nincs biztosíték arra, hogy az legalább átlátható szempontok szerint legyen egyenlőtlen).³ Jelenleg azonban – ellentétben a „hagyományos” műsorterjesztőkkel – sem must carry, sem must offer előírások nem kötik.

Felmerül továbbá számos tartalomszabályozási kérdés (reklámok, gyermekvédelem, médiapluralizmus stb.), versenyjogi, szerzői jogi, adatvédelmi és fogyasztóvédelmi probléma, valamint a közszolgálati médiaszolgáltatók kivételezett helyzetének jövőbeni sorsa (például a must carry jogosultságok adaptálása az új környezethez).⁴ Ami valószínű, hogy Európa (az EU) nem fog egykönnyen lemondani a médiaszabályozást alátámasztó értékek, megfontolások továbbörökítéséről az új szolgáltatásokra.⁵

3.2. Internethozzáférés-szolgáltatók

Az internettel kapcsolatban immár tekintélyes múltra tekint vissza a hálózatsemlegesség elve (másképpen: internet-semlegesség vagy nyílt internet) körüli vita. Az elv szerint az internet-hozzáférés szolgáltatók a hálózatukon továbbított adatok, tartalmak között nem tehetnek különbséget, és a forgalomnedzsment gyakorlatának semlegesnek kell lennie a továbbított tartalomtól, alkalmazástól, a hálózatra csatlakoztatott végberendezéstől, valamint a küldő és a fogadó IP-címétől.⁶

A hálózatsemlegesség elve arra kötelezi az internet-szolgáltatókat, hogy átlátható szempontok szerint nyújtsák felhasználóik felé szolgáltatásukat, semmilyen – nem jogszerűtlen – tartalmat ne blokkoljanak, illetve ne korlátozzák az ezekhez való hozzáférést, és ne diszkrimináljanak ésszerűtlenül az egyes tartalmak között, hanem azok elérését egyenlő módon biztosítsák, azt célozva, hogy „az internet olyan nyílt platformként mű-

¹ *The Challenges of Connected TV. Note. European Parliament, Directorate-General for Internal Policies, 2013. pp.11–22.*

² *Bartóki-Gönczy Balázs: Connected TV – Átalakuló piaci értéklánc és új szabályozói kihívások a horizonton. Infokommunikáció és Jog, 2012. december*

³ *The Challenges... i.m. pp.33–35.*

⁴ *Uo., pp.31–33., pp.35–36., European Broadcasting Union: On the Road to a Hybrid World of TV and Web Thoughts for the Future of Connected TV by the EBU. (background paper) pp.15–19.*

⁵ *Az Európai Bizottságnak a vitát indító zöld könyvből erre lehet következtetni, lásd:*

Preparing of a Fully Converged Audiovisual World: Growth, Creation and Values. Green Paper of the European Commission, 2013.

⁶ *Body of European Regulators of Electronic Communications (BEREC),*

'Response to the European Commission's consultation on the open Internet and net neutrality in Europe', 30 September 2010, BoR (10) 42.

⁷ *Bartóki-Gönczy Balázs: Kísérletek a hálózatsemlegesség szabályozására az Egyesült Államokban és az Európai Unióban.*

In: Koltay András–Török Bernát (szerk.): Sajtószabadság és médiaszabályozás a 21. század elején. Budapest, Wolters Kluwer, 2014.

ködjön, amely alapvető a véleménynyilvánítás szabadságának szempontjából is.”⁷

Az interneten számos olyan, az államtól független szereplő jelent meg, amelyek képesek a szólásszabadság korlátozására, az internetszolgáltatók esetében közvetve, a véleményekhez való hozzáférés korlátozásán keresztül. Ugyanakkor, az ő motivációjuk – jelen állás szerint – legtöbbször nem a közéleti-politikai viták befolyásolása, hanem gazdasági érdekeik előmozdítása⁸ (pl. az előnyben részesített tartalomszolgáltatóktól való bevételsszerzés útján).

Az internetszolgáltatók tehát új kapuőrök (gatekeepers) lehetnek, akiknek a szerepe egyfelől az online tartalmakhoz való hozzáférés infrastruktúrájának biztosítása, másfelől egyfajta, sajátos szerkesztés is lehet.⁹ Utóbbi tevékenységük egy tekintetben analóg a kábelhálózatot üzemeltető műsorterjesztőkével, amennyiben képesek befolyásolni, hogy mely tartalmak jutnak el a közönséghez, illetve az eljutó tartalmak milyen eséllyel érik el ténylegesen a közönséget. Ugyanakkor az internet korántsem olyan korlátos kapacitású, mint az analóg kábelhálózat, a felhasználó sokkal inkább képes kontrollálni az általa valóban „fogyasztott” tartalmak körét, mint a kábeltévé esetében,¹⁰ valamint a műsorterjesztő és a médiaszolgáltató között meglévő szerződéses kapcsolat – a gazdasági egymásra utaltság – sem létezik az internethozzáférés-szolgáltatók és a tartalom-szolgáltatók között.

Az Egyesült Államokban teret nyerő felfogás szerint az internetszolgáltatók is élvezik az Első Alkotmánykiegészítés, azaz a szólás- és sajtószabadság védelmét.¹¹ Ezt elfogadva, jogosultak lehetnek a tartalmak közötti differenciálásra, mert ez a fajta „szerkesztési” tevékenység, függetlenül annak indokától, szintén egyfajta véleménynyilvánítás. Ez a felfogás azonban éles ellentétben áll a korlátozásmentes, nyílt internethez fűződő érdekekkel.¹² McChesney és Foster azt sérelmezik, hogy mivel a valaha (a technikai fejlettség egy korábbi fokán) köztulajdonnak számító hírközlési hálózatok a hírközlési szolgáltatók magántulajdonává váltak, amelyet immár alkotmányos védelem is megillette, a jövőben pedig e magánvállalkozások végezhetik a cenzúra feladatát (azaz, különbséget tehetnek vélemény és vélemény között, a hozzáférés lehetőségeit meghatározva), és az amerikai jogfelfogás szerint nem terhelik őket

semmilyen, a sajtószabadsággal együtt járó kötelezettségek sem.¹³ Ha azonban az internetszolgáltatóknak van sajtószabadsághoz való joga, és így a hálózatsemlegesség elvét a jog teljes egészében nem támogatja, akkor azt is tisztázni kell, hogy mi érhető bele egy ilyen sajátos szolgáltatás esetén a sajtószabadságba, valamint milyen korlátozások, illetve kötelezettségek társulnak hozzá.

3.3. Keresőmotorok

Jakubowicz szerint a keresőmotorok „információs szolgáltatások”, azaz nem tekinthetők médiának, de „különleges kihívásokat és jelentékeny kockázatokat jelentenek” egy sor, a sajtószabadság szempontjából fontos értékre, illetve szabályozás hatékony alkalmazására, úgy mint a jogsértő tartalmakhoz való hozzáférés, a tartalmak közötti diszkrimináció és a véleménynyilvánítás gyakorlóira való ráhatás kizárása, a közélet fragmentálódásának megelőzése, a piaci verseny torzításának megakadályozása.¹⁴

Az internetes világ legnagyobb vállalkozásával, a Google-lal kapcsolatban számos jogi kérdés merült fel az elmúlt években. Ezek közül több olyan található, melynek köze van a Google – illetve általában a keresőmotorok – sajátos szerkesztői szerepéhez. A Google szolgáltatásai közül csak az egyik, de kétségtelenül a legszélesebb körben használt szolgáltatás a keresőmotor, mely nélkülözhetetlen az internet használatához, és amelyet kimagaslóan nagyobb mennyiségű felhasználó használ, mint versenytársait összesen.

A Google keresőmotor-szolgáltatása nem állít elő tartalmat, hanem azokat egy, a vállalkozás által kialakított sorrendben közzéteszi. Ugyanakkor a keresőmotor „szerkeszt”, hiszen tartalmakat rangsorol, amely jogsértés alapja, vagy felerősítője lehet,¹⁵ hasonlóképpen felmerült már a gyakori kereséseket rögzítő és javaslatként kiadó szóösszetételek – autocomplete suggestions – személyiségi jogot sértő jellege.¹⁶ Az úgynevezett „feledtetéshez való jog” – right to be forgotten – esetében pedig (amely szerint bizonyos, a kérelmezőre nézve sérelmes, a közérdeket nem szolgáló tartalmakat a Google-nak el kell távolítania a keresési találatok közül) már közvetlen szerkesztői tevékenységet lát el a vállalkozás, amely akár a közéleti-politikai véleményekre is kiterjedhet.¹⁷

⁸ Uo. mint 7

⁹ A.M. Schejter–M. Yemini: „Justice, and Only Justice Shall Pursue”, *Network Neutrality, the First Amendment and John Rawls's Theory of Justice*.
¹⁴ *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, 2007, p.167.

¹⁰ Uo.

¹¹ Uo. és Nicholas Bramble: *III Telecommunications; How Internet Infrastructure Providers Lose First Amendment Protection*.

¹⁷ *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, 2010, issue 1, p.109.

¹² A.M. Schejter–M. Yemini, i. m. p.173.

¹³ John B. Foster–Robert W. McChesney: *The Internet's Unholy Marriage to Capitalism*. 62 *The Monthly Review*, March 2011, issue 10.

¹⁴ Karol Jakubowicz: *A new Notion of Media? Media and Media-like Content and Activities on new Communication Services (background text)*.
Strasbourg, Council of Europe, 2009, 3, pp.34–35.

¹⁵ A keresési találatok közötti rangsor, illetve a jogsértő tartalom ott elfoglalt előkelő helye hozzájárulhat a jó hírnév megsértéséhez, amennyiben felerősíti a jogsértés hatását.

(Ld.: French blogger fined over review's Google search placing, BBC News, 2014. július 16. <http://www.bbc.com/news/technology-28331598>)

¹⁶ Corinna COORS: *Reputations at Stake; The German Federal Court's Decision concerning Google's Liability for Autocomplete Suggestions in the International Context*. 5 *Journal of Media Law*, 2013, no. 2, p.322.

¹⁷ Ld.: az Európai Bíróság ítélete a C-131/12. számú,

Google Spain SL, Google Inc. vs. Agencia Espanola de Proteccion Datos Mario Costeja Gonzalez ügyben.

A Google azon algoritmusai, amely alapján a keresési eredményeket listázza, nem nyilvános. Annyi tudható, hogy a keresési eredményeket a Google gazdasági érdekei befolyásolják, azaz cégek azért fizetnek a számára, hogy weboldaluk a lista elején szerepeljen (elvében ez csak a Google AdWords szolgáltatása tekintetében, az első három kiadott találatra igaz, de a listázás rendszere egészében nem átlátható). Ugyanakkor a keresőmotor-szolgáltatás nem csak gazdasági érdekeket szolgálhat, hanem akár a politikai véleménynyilvánítás korlátozására is alkalmas. A legkedveltebb, állami tulajdonban lévő kínai keresőmotor például nem listázza ki azon weboldalakat, amelyek a kínai demokrácia megteremtéséért állnak ki. Az Egyesült Államok Manhattan-béli kerületi bírósága szerint pedig ezzel az Első Alkotmánykiegészítésben védett jogát gyakorolta, azaz az efféle sajátos „szerkesztés” a szólás- és sajtószabadság védelmét élvezzi.¹⁸ Hasonlóképpen nyilatkozik a Volokh–Falk szerzőpáros is, akik szerint a keresőmotorok tevékenysége a lapkiadókéhoz hasonló szerkesztői döntéshozatalt feltételez.¹⁹

Hasonló ügyben, a Google fellépett az abortuszt elutasító, egyesült államokbeli egészségügyi intézmények hirdetéseiivel szemben is. A Google egyik módszere szerint, ha a keresőbe beírunk egy adott kifejezést (jelen ügyben: „abortuszklinika”), akkor a találatokat listázó oldalon, a keresőszóhoz kapcsolódóan, a találatokon túl fizetett hirdetések is megtalálhatók lesznek (jelen esetben az abortuszt elutasító, alternatív megoldásokat kínáló intézmények weboldalai). A „valódi” abortuszklinikák panasza szerint a hirdetések megtevesztették a keresőmotor felhasználóit. A Google, e panaszt elfogadva, törölte a szóban forgó hirdetéseket, ezzel pedig közvetve valamelyes állást foglalt egy fontos közéleti kérdésben, így még ha a törlés alapja a megtevesztő reklámok elleni fellépés is volt, akkor is könnyen felismerhető a szólásszabadság gyakorlásának korlátozása.²⁰

Matthew Hindman arra a következtetésre jutott, hogy a keresőmotorok nem demokratikusan működnek, a létező tartalmak egy kisebb részére irányítják rá a figyelmet. (Ez természetesen minden „listázás” fogalmi velejárója, ugyanakkor a listázás szempontjainak nyilvánossága, átláthatósága, abban a demokratikus szempontok – sokszínűség, eltérő vélemények legalább hasonló esélye a közönséghez való eljutásra – figyelembe vétele észszerűen felmerülő érdekek.) Ehhez járul az a felhasználói magatartás, miszerint az információt kereső fel-

használók jobbra megelégszenek a keresőmotor által preferált tartalmakkal. Így a mérhető látogatottságú, közéleti tartalmú weboldalak száma még az Egyesült Államokban is meglepően alacsony, azaz a piac az interneten is erősen koncentrált, a leghatékonyabb véleményformálók pedig az interneten is az offline világban meghatározó erejű nagy médiavállalkozások, vagy azok a bloggerek, akik kvalifikáltságuk, előéletük, társadalmi pozíciójuk folytán amúgy sem lennének kiszorítva a médiából.²¹

A hálózatsemlegesség mintájára létezik a keresősemlegesség fogalma is. James Grimmelman szerint ennek elvei közé tartozik a weboldalak közötti egyenlőség, a keresésnek objektíve megfelelő eredmény produkálása, a nyilvánosság torzításától való tartózkodás, a keresőmotor-szolgáltató érdekeinek háttérbe szorítása, a keresések alapjául szolgáló algoritmus átláthatósága stb.²² Ugyanakkor Grimmelman arra a körülményre is felhívja a figyelmet, hogy a teljes keresősemlegesség, bár látszólag a tartalmak közötti egyenlőséget célozza, valójában az – anyagi, technikai és egyéb különbségek okozta – amúgy is létező egyenlőtlenségek fenntartásához járul hozzá; azaz, bár a Google módszerei torzítják a nyilvánosságot, az arra adható elvi válasz sem segíti elő kellőképp annak torzulásmentességét.²³

4. Merre halad a sajtószabadság szabályozása és mi az állam szerepe?

Az internet gazdagította az életünket, hozzájárult a média sokszínűségének növeléséhez, de eközben egyrészt reprodukálta a „hagyományos” médiavilág problémáit, valamint újakat is kreált azok mellé. A szabályozás iránti feltoluló állami vágyat óvatosan, megfelelő keretek közé kell szorítani. Egyfelől a jogi megoldás nem lehet csodaszer, legfeljebb hasznos segítség a közérdekű célok eléréséhez, másfelől az állami beavatkozás a még mindig képlékeny, soha nem megjósolható, folyamatos változások elé néző internet esetében eleve kockázatos, amennyiben hatékonysága kérdőjeles, és akár még az elhárítani kívánthoz képest nagyobb károk okozója is lehet. Ráadásul az internet jellegéből adódóan a szabályozás nemigen lehet pusztán állami; amennyiben hatékonyságot várunk tőle, úgy európai, vagy még inkább egyenesen univerzális szintre kellene emelkednie.

A jövő európai (uniós és tagállami) médiaszabályozásának az lesz az egyik kiemelt feladata, hogy valóban

18 *Jian Zhang et al., vs. Baidu.com Inc., United States District Court Southern District of New York, 11 Civ. 3388 (2014. március 27.).*

Ld. még: „China’s Baidu defeats U.S. lawsuit over censored search results” *Reuters.com*, <http://www.reuters.com/article/2014/03/27/us-baidu-china-lawsuit-idUSBREA2Q1VS20140327>

Egy másik bírósági döntés szintén megerősítette a keresőmotor-szolgáltatók szólásszabadsághoz való jogát: *S. Louis Martin vs. Google, Inc., No. CGC-14-539972 (Cal. Sup. Ct. Nov. 13, 2014)*, „Another Court Affirms Google’s First Amendment Control Of Search Results”, <http://searchengineland.com/another-court-affirms-googles-first-amendment-control-search-results-209034>

19 *Eugene Volokh–Donald M. Falk: First Amendment Protection for Search Engine Search Results.*

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2055364

Ellentétesen lásd: *Oren BRACHA: The Folklore of Informationalism; The Case of Search Engine Law. 82 Fordham Law Review, 2014, p. 1629.*

20 *Google Removes Anti-Abortion Ads Deemed Deceptive. Wall Street Journal blogs,*

<http://blogs.wsj.com/digits/2014/04/29/google-removes-anti-abortion-ads-deemed-deceptive/>

21 *Matthew HINDMAN: The Myth of Digital Democracy. Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 2008.*

22 *James Grimmelman: Some Skepticism About Search Neutrality. In: Berin Szoka–Adam Marcus (eds.), The Next Digital Decade: Essays on the Future of the Internet. Is Search Now an „Essential Facility”– TechFreedom, 2010, p. 438.*

23 *Uo., pp. 459–459.*

egyenlő feltételeket teremtsen az Európában elérhető médiaszolgáltatások (és egyéb médiapiaci értékláncbéli szereplők) számára, illetve meghatározza a szabályozás egyes szintjeit, amelyek az egyes szolgáltatás-típusokhoz kapcsolódnak. A sajtószabadsággal kapcsolatos „érdekelti körbe” több, új típusú szolgáltatás nyújtója is belépett, akiknek – ha ragaszkodunk korábbi elveinkhez a média demokratikus feladataival kapcsolatban – a jogok biztosításán túl kötelezettségeket is elő lehet írni. Hogy aztán azon szabályozási terhek és megoldások, amelyek megteremtése akár már a közeli jövőben realizistikusnak látszik (internethozzáférés-szolgáltatók kötelezése a tartalmak közötti diszkriminatív különbségtétel elkerülésére, a keresőmotorok átlátható működésre való kötelezése, a szerzői jogok rendezése tartalomaggregálás és -megosztás esetén, újraértelmezett must-carry szabályok, a „quality press” állami támogatása stb.) mennyiben járulnak hozzá ténylegesen a demokratikus nyilvánosság működéséhez, illetve milyen módon tud ezen kívül az állam tenni a médiáért, az a jövő kérdése.

Bár csábítóan könnyű lenne azt mondani, hogy az egyenlő piaci feltételek felé vezető első – ráadásul külső hozzájárulást, beleegyezést nem igénylő – lépés a szabályozási környezet drasztikus liberalizálása lenne, valójában ezzel az európai médiaszabályozás közös alapjait ásnánk alá. A demokratikus nyilvánosság védelme, az ahhoz fűződő közérdek elismerése ez az alap. Jelenleg sem az EU, sem pedig az egyes, nemzetközi tagsággal bíró civil és érdekvédelmi szervezetek sem irányozzák elő ennek felszámolását, azaz, a gyermekvédelemnek, választási jognak, a gyűlöletbeszéd, rágalmazás, becsületsértés, magánélet megsértése tiltásának, adatvédelemnek, különböző hozzáférési jogoknak, must-carry és must-offer szabályoknak, a médiapluralizmusnak és kulturális sokszínűségnek, versenyszabályozásnak, európai műsorkvótáknak, valamint a közpénzből fenntartott közszolgálati médiának maradniuk kell.²⁴ Más kérdés, hogy a szabályok természetesen módosulhatnak, illetve nem érvényesülnek kivétel nélkül azonos módon, minden szolgáltatás vonatkozásában.

Az európai államoknak tehát számos feladatuk lesz. Egyfelől, meg kell állapodniuk az új, közös európai médiaszabályozás részletkérdéseiben, amelyek egységes szabályozási keretet határoznak meg. Ennek része kell legyen az a megoldás, amely az Európán kívülről érkező szolgáltatásokkal szembeni fellépést teszi lehetővé, az európai közönség védelmében. Ezen túlmenően saját tagállami médiaszabályozásukkal is kezdeniük kell valamit. A nemzeti (szabályozási) jellegzetességek lenyesegetése e tekintetben a könnyebbik, de korántsem biztos, hogy a célravezetőbb út: a nemzeti médiaszabályozás éppen úgy egy adott állam „kulturális terméke”, és így a sokszínű Európa értéke – egységes piaci szempontból: elviselendő kellemetlensége – lehet, mint sok más, megőrzendő sajátosság.

Az állam a fenti gondolatmenetben olyan, amely önkorlátozást tanúsít a szólás- és sajtószabadsággal szemben, és egyúttal meg akarja védeni azt a korlátozásra képes magánérdekektől is, a szabályozás pedig olyan, amely képes e kettős feladat ellátására. Az az állam és az a szabályozás, amelyekről beszélünk tehát „nem az az állam, amelyet jelenleg látunk és nem az a szabályozás, amelynek jelenleg ki vagyunk téve, de olyan, amelynek elérésére törekednünk kell.”²⁵

A szerzőről

KOLTAY ANDRÁS jogi diplomáját 2002-ben vette át a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. Szakmai pályafutását 2002-ben az egyetem Polgári Jogi Tanszékén kezdte, ahol 2012-ben egyetemi docenssé nevezték ki. LL.M. fokozatot szerzett 2007-ben a University College Londonon, a strasbourgi Emberi Jogok Nemzetközi Intézetében szintén folytatott tanulmányokat. PhD-fokozatát 2008-ban szerezte a Pázmány jogi karán. Legfőbb kutatási területei a szólásszabadság, a médiajog és a személyiségi jogok

kérdéseikhez kapcsolódnak. A szólásszabadság alapvonalai címmel 2009-ben jelent meg monográfiája a Századvég Kiadó gondozásában, ezen kívül több mint 100 tudományos publikációt jegyez magyar és külföldi nyelven. 2009-2010 között a Magyar Televízió Kézalapítvány Kuratóriumának elnökségi tagja volt, 2010 októbere óta a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Média tanácsának tagja. Főszerkesztője a lustum Aequum Salutare jogtudományi folyóiratnak, és felelős szerkesztőként jegyzi az In Medias Res, a sajtószabadsággal és a médiaszabályozással foglalkozó tudományos folyóiratot.

²⁴ *The Challenges... i.m., On the Road... i.m.*

²⁵ *Des Freedman: Outsourcing Internet Regulation. In: James Curran–Natalie Fenton–Des Freedman (eds.): Misunderstanding the Internet. London – New York, Routledge, 2012, p.117.*